

Boekbespreking

Veronica Bruijns is werkzaam als senior adviseur bij de Haagse Hogeschool.

Boekbespreking van Sofie Loyens (2007): Students' Conceptions of Constructivist Learning. Erasmus Universiteit Rotterdam. ISBN 978-90-8559-275-4. 168 p.

Er zijn inmiddels diverse onderwijskundige concepten uitvoerig beschreven en toegepast, maar over de werkbaarheid en effecten is nog weinig bekend. Deze concepten worden vanuit de theorie door een team van docenten vertaald naar de eigen opleiding. Dit resulteert in een bepaalde vormgeving en veronderstellingen over de activiteiten die studenten geacht worden te ondernemen. Maar hoe ervaren studenten deze nieuwe concepten? Welke ideeën en beelden hebben zij daarbij? En welke invloed hebben deze op hun studieactiviteiten? In 'Students' Conceptions of Constructivist Learning' doet Loyens verslag van haar onderzoek naar hoe studenten aankijken tegen de kenmerken van het constructivisme. Loyens gaat uit van het volgende uitgangspunt voor constructivisme: studenten zijn actieve lerenden die hun eigen kennis en begrip construeren.

De eerste stap in het onderzoek was het destilleren van de kenmerken of assumpties uit de diverse constructivistische visies. Loyens maakt op basis van de literatuur onderscheid tussen verschillende stromingen binnen het constructivisme: cognitief, sociaal en constructionisme. Als gemeenschappelijke kenmerken van deze stromingen benoemt ze kennisconstructie, samenwerkend leren, zelfregulatie en authentieke problemen. Ze heeft onderzocht welke invloed de beelden en ideeën die studenten hebben ten aanzien van de vier genoemde kenmerken, hebben op het studiegedrag. Daarnaast onderzocht ze twee bijkomende factoren die een mogelijke invloed hebben op het leergedrag, namelijk leeronzekerheid en leermotivatie.

Aanname in het onderzoek was dat er een relatie is tussen concepties van studenten ten aanzien van leren en kennis, en hun studieactiviteiten en -prestaties. Eerder onderzoek heeft uitgewezen dat de opvattingen die studenten hebben over kennis en leren, van invloed zijn op hun leeractiviteiten en prestaties. Ook is er de bevinding dat onderwijskundige intenties anders overkomen bij studenten. Dit laatste heb ik zelf recentelijk bevestigd gezien in een kleinschalig kwalitatief onderzoek onder studenten, waaruit naar voren kwam dat studenten onderwijskundige intenties anders opvatten dan ze bedoeld zijn.

Loyens benadrukt in de inleiding dat het constructivisme uitgaat van sociaal vaardigen en zelfstandig lerenden en dat sommige studenten dit als een uitdaging kunnen zien maar anderen erg onzeker kan maken. Het is des te belangrijker te weten hoe studenten tegen constructivistisch leren aankijken als we een actieve en zelfverantwoordelijke rol van de studenten in het leerproces verwachten. De student, en daarmee ook zijn of

haar opvattingen en ideeën, is een belangrijke actor in het welslagen van de gewenste constructivistische leerprocessen.

Na het destilleren van de assumpties was de tweede stap in het onderzoek het ontwikkelen van een valide en betrouwbare vragenlijst. In de eerste twee hoofdstukken wordt beschreven hoe het meetinstrument is ontwikkeld en getest. De assumpties werden geoperationaliseerd in een gesloten vragenlijst met stellingen, die gewaardeerd moesten worden op een zevenpuntsschaal en vervolgens uitgetest op validiteit, interne consistentie en significante correlaties. Studenten die sterk overtuigd waren van het belang van kennisconstructie, waren ook overtuigd van het belang van samenwerkend leren, leermotivatie en authentiek problemen, en minder overtuigd van leeronzekerheid.

In de volgende hoofdstukken wordt verslag gedaan van een aantal afgeronde deelonderzoeken, waarin de vragenlijst is toegepast. Interessant aan deze deelonderzoeken is de opbouwende reeks die hierin is toegepast. Het eerste onderzoek is uitgevoerd onder eerstejaarsstudenten in een probleemgestuurd curriculum, gericht op de relatie tussen concepties van studenten en studieprestatie, uitval en regulatie- en verwerkingsstrategieën. Naast de vragenlijst werd gebruikgemaakt van observaties van tutores.

In het tweede deelonderzoek wordt nagegaan wat de verschillen in opvatting zijn tussen studenten die een traditioneel, collegegestuurd curriculum volgen en studenten in een constructivistisch, probleemgestuurd curriculum.

Het derde deelonderzoek is een onderzoek onder eerste-, tweede- en derdejaarsstudenten in twee verschillende curricula (conventioneel en constructivistisch). Dit op basis van het idee dat opvattingen van studenten zich ontwikkelen naarmate ze meer ervaring hebben.

Uit het eerste deelonderzoek kwam naar voren dat de ideeën van studenten over kennisconstructie impact hebben op wat ze ondernemen in termen van hoeveelheid zelfstudietijd, voorbereiding en actieve deelname. Opvattingen over de rol van kennisconstructie bleek daarmee een belangrijke voorspeller van geobserveerde studieactiviteiten van studenten. Volgens de auteur een belangrijke bevinding, aangezien opvattingen van studenten over kennisconstructie consequenties hebben voor de studieactiviteiten die ze effectief ondernemen. De andere onderzochte concepties droegen echter niet significant bij aan de geobserveerde studieactiviteiten. Ook opvallend aan de resultaten is dat studenten die onzeker zijn, meer tijd aan de studie besteden; onzekerheid is dus niet per definitie een negatieve factor. Meer studieactiviteiten van deze studenten leiden echter niet automatisch tot betere studieactiviteiten; er is een sterke relatie met gebrek aan regulatie. Ze vormen een risicogroep omdat onzekerheid gemakkelijk kan leiden tot inefficiënte studiestrategieën.

Uit het tweede onderzoek moest blijken of eerstejaarsstudenten die kiezen voor een constructivistische leeromgeving, andere ideeën hebben dan studenten die kiezen voor een traditionele leeromgeving. Dat blijkt inderdaad het geval te zijn. Studenten die kiezen voor een probleemgestuurde leeromgeving, leggen meer nadruk op en stellen

meer belang in samenwerkend leren en het gebruik van authentieke problemen vergeleken bij studenten die kiezen voor een traditioneel curriculum.

Het derde onderzoek is gericht op de ontwikkeling van ideeën van studenten in zowel een probleemgestuurd als een traditioneel curriculum. Nagegaan werd of opvattingen van studenten veranderen naarmate ze langer in een bepaalde leeromgeving verkeren en of de ideeën op een verschillende manier veranderen in de twee leeromgevingen. Dit heeft een aantal opvallende resultaten opgeleverd. De verandering in opvattingen vinden voornamelijk plaats tussen het eerste en tweede jaar en betreffen kennisconstructie, zelfregulatie en authentieke problemen. Bij aanvang van de studie zijn er geen verschillen in de opvatting over kennisconstructie bij beide groepen. Gedurende het eerste jaar ontstaan verschillen: studenten in een constructivistische leeromgeving raken meer overtuigd van de rol van eerder geleerde kennis en het actief verwerven van kennis. Samenwerkend leren en leermotivatie lieten geen toename in scores zien. Verder is opvallend dat studenten in probleemgestuurde leeromgevingen in enige mate onzeker blijven over hun eigen leervermogen, terwijl deze twijfel bij studenten in een traditionele leeromgeving vermindert.

Belangrijke conclusie van het proefschrift is dat meestal wordt gesleuteld aan methoden, materiaal en gewenste studieactiviteiten als mogelijke verbeterpunten bij achterblijvende studieresultaten. Er zou echter meer aandacht moeten zijn voor ideeën en beelden van studenten en bewustwording hiervan. Loyens doet daarom de suggestie door middel van instructie of training studenten te helpen hun ideeën in overstemming te brengen met de gewenste studieactiviteiten.

De inleidende delen van het boek vormen een informatief overzicht van de verschillende constructivistische benaderingen en gemeenschappelijke kenmerken. Het onderzoek is zeer informatief en relevant, zeker gezien de huidige verhitte discussie over het nieuwe leren in de media. Deze discussie lijkt zich te richten op de uitgangspunten van constructivistisch leren, maar gaat in feite over een wel of niet deugdelijke uitvoering in de praktijk. Terecht geeft Loyens aan dat nog weinig onderzoek voorhanden is over de rol die opvattingen van studenten hierin spelen, terwijl ze een belangrijke actor vormen. Een relevante en concrete aanbeveling uit het onderzoek is de aandacht die in opleidingen besteed zou moeten worden aan het verhelderen van concepties over constructivistisch leren tussen docenten en studenten. Nadeel van het boek, zijnde een proefschrift, is dat het een samenvoeging is van vier artikelen. De teksten bevatten daardoor veel overlap en herhalingen. Een ander nadeel is dat de toegankelijkheid voor een breed onderwijspubliek beperkt is. Het openslaan van een proefschrift is een hoge drempel voor een docent. Een artikel op basis van dit proefschrift met concrete aanbevelingen zou, mijn inziens, kunnen rekenen op veel belangstelling van de doelgroep.